

Truyền thông pháp luật về phòng chống bạo lực gia đình: Trường hợp truyền thông của các đài phát thanh - truyền hình khu vực Tây Nam Bộ

Phạm Hương Trà

Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Huỳnh Thị Oanh

Đài Phát thanh và Truyền hình Tiền Giang

Tóm tắt: Dựa trên kết quả phân tích 431 tin, bài và khảo sát 50 nhà báo của 3 đài Phát thanh và Truyền hình (PT&TH) khu vực Tây Nam Bộ (Tiền Giang, Vĩnh Long, Kiên Giang), bài viết tìm hiểu những thành tựu và hạn chế của việc tuyên truyền pháp luật về phòng, chống bạo lực gia đình (PCBLGD) cũng như thực hiện các chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước đến nay ở trong vùng. Kết quả nghiên cứu cho thấy việc truyền thông về pháp luật phòng, chống bạo lực gia đình được các đài phát thanh và truyền hình phản ánh trên nhiều lĩnh vực tuy vẫn còn một số hạn chế như chỉ tập trung ở hình thức bạo lực thể chất, khả năng tương tác thông tin với công chúng thấp, tính định hướng thông tin tuyên truyền chưa được quan tâm thích đáng. Các tác giả nhấn mạnh rằng các Đài PT&TH cần đa dạng hóa về hình thức thể hiện tuyên truyền pháp luật PCBLGD trên truyền hình theo quan điểm tuyên truyền chủ động, tương tác cũng như tiếp tục tổ chức các lớp tập huấn nhằm nâng cao kiến thức pháp luật, chuyên môn nghiệp vụ chuyên sâu cho đội ngũ những người làm công tác truyền thông pháp luật PCBLGD.

Từ khóa: Gia đình; Bạo lực gia đình; Truyền thông về bạo lực gia đình; Vùng Tây Nam Bộ.

Ngày nhận bài: 7/12/2018; ngày chỉnh sửa: 4/3/2019; ngày duyệt đăng: 1/4/2019.

Tuyên truyền pháp luật là một bộ phận của công tác giáo dục, là trách nhiệm của toàn bộ hệ thống chính trị dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, dưới sự điều phối tổ chức thực hiện của các cơ quan nhà nước và các tổ chức, đoàn thể; là khâu then chốt, quan trọng để chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước thực sự đi vào cuộc sống xã hội, đi vào ý thức, hành động của từng chủ thể trong xã hội.

Báo chí là một phương tiện truyền thông đại chúng thiết yếu đối với đời sống xã hội. Báo chí từ lâu đã và đang hoạt động vì sự nghiệp đổi mới và phát triển đất nước, vì mục tiêu “dân giàu, nước mạnh, xã hội dân chủ, công bằng và văn minh”⁽¹⁾. Điều 4 Luật Báo chí hiện hành (sửa đổi, bổ sung năm 2016) nêu rõ: “*Báo chí ở nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là phương tiện thông tin thiết yếu đối với đời sống xã hội; Tuyên truyền, phổ biến, góp phần xây dựng và bảo vệ đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước, thành tựu của đất nước và thể giới theo tôn chỉ, mục đích của cơ quan báo chí; Góp phần ổn định chính trị, nâng cao dân trí, đáp ứng nhu cầu văn hoá lành mạnh của nhân dân, bảo vệ và phát huy truyền thống tốt đẹp của dân tộc...*”⁽²⁾.

Từ khi Luật Phòng, chống bạo lực gia đình (BLGD) ra đời và có hiệu lực thi hành, qua gần 10 năm thực hiện, công tác truyền thông về PCBLGD ngày càng nhận được nhiều sự quan tâm của Đảng và Nhà nước cùng sự phối hợp của các cấp, các ngành, các tổ chức xã hội và sự tham gia mạnh mẽ của hệ thống thông tin đại chúng trên phạm vi toàn quốc. Các Đài PT&TH nói chung và khu vực Tây Nam Bộ nói riêng xem đây là một trong những nhiệm vụ trọng tâm. Các Đài đã dành thời lượng tuyên truyền các nội dung của Luật một cách trực tiếp và gián tiếp thông qua các thể loại báo chí từ đưa tin, phóng sự, chuyên mục đến bình luận, tọa đàm, giao lưu, gameshow... Những hoạt động này ít nhiều đã tạo sự chuyển biến tích cực trong đời sống xã hội trong lĩnh vực PCBLGD.

Kết quả dưới đây được các tác giả phân tích dựa trên 431 tin, bài truyền thông pháp luật về PCBLGD và khảo sát 50 nhà báo của 3 đài PT&TH khu vực Tây Nam Bộ (Tiền Giang, Vĩnh Long, Kiên Giang) từ tháng 7 năm 2016 đến tháng 6 năm 2017 nhằm khảo sát, đánh giá thực trạng truyền thông pháp luật về PCBLGD của các Đài PT&TH khu vực Tây Nam Bộ, từ đó đề xuất một số giải pháp nâng cao chất lượng truyền thông về PCBLGD.

1. Một số kết quả đạt được trong truyền thông pháp luật về phòng, chống bạo lực gia đình ở các Đài Phát thanh và Truyền hình khu vực Tây Nam Bộ hiện nay

Thứ nhất, hoạt động truyền thông về PCBLGD của các đài PT&TH khu vực Tây Nam Bộ đã thực hiện tuyên truyền khá bao quát các nội dung về chính sách, pháp luật về PCBLGD, bình đẳng giới, quyền và nghĩa vụ của các thành viên gia đình; truyền thống tốt đẹp của con người, gia đình Việt Nam; tác hại của BLGD; biện pháp, mô hình, kinh nghiệm trong PCBLGD; kiến thức về hôn nhân và gia đình; kỹ năng ứng xử, xây dựng gia đình văn hoá; và các nội dung khác có liên quan đến PCBLGD.

Nội dung	Tên Đài truyền hình		
	Truyền hình Tiền Giang	Truyền hình Vĩnh Long	Truyền hình Kiên Giang
1. Chính sách, pháp luật về PCBLGD, bình đẳng giới, quyền và nghĩa vụ của các thành viên gia đình (Văn bản pháp luật, chính sách, sự kiện chính trị, ngày lễ kỷ niệm... liên quan đến gia đình, PCBLGD)	29	24	33
2. Truyền thống tốt đẹp của con người, gia đình Việt Nam (hỗ trợ nạn nhân bị BLGD, cách ứng xử giữa các thành viên trong gia đình...)	20	25	29
3. Kiến thức về hôn nhân và gia đình; kỹ năng ứng xử, xây dựng gia đình văn hoá	17	29	31
4. Biện pháp, mô hình, kinh nghiệm trong PCBLGD	37	34	41
5. Tác hại của bạo lực gia đình (ảnh hưởng tới thể chất và tinh thần...)	24	15	21
6. Nội dung khác	5	6	11
Tổng cộng	132	133	166

Về cơ bản, đặc trưng của thể loại mà trọng tâm là tin đã được thể hiện rõ nét (336/431 bài chiếm 77,96%, tiếp đó tới phóng sự là 15,08%, chuyên mục có 3,94%, phỏng vấn chiếm 3,02%)(³). Các thể loại đã phát huy được ưu thế của mình, bảo đảm tính thời sự cao, có tính chính luận và định hướng nhờ có sự phân tích, đánh giá về những vấn đề có liên quan tới hoạt động PCBLGD ở các tỉnh khu vực Tây Nam Bộ thông qua thể loại phóng sự... Việc ưu tiên sử dụng thể loại tin có thời lượng trên dưới 1 phút đã góp phần giúp các đài đưa được nhiều thông tin hơn tới công chúng (vì mỗi chương trình thời sự, hoặc chuyên mục của các đài khoảng từ 20 đến 30 phút), tạo được sự hấp dẫn của bản tin. Riêng đối với thể loại phóng sự, thời lượng từ 3'30" đến 4' cho mỗi bài thể loại này chiếm 68%, dưới 3' chiếm 11% và trên 4' chiếm 21%.

Thứ hai, truyền thông pháp luật về PCBLGD ở các Đài PT&TH luôn đặt tiêu chí "sự thật" lên hàng đầu. Mỗi cảnh quay, mỗi nhân vật, mỗi câu chuyện... đều có địa chỉ thật trong cuộc sống. Các hình ảnh trên truyền hình được tính bằng giây và là sự ghép nối của rất nhiều cảnh quay ở những thời điểm khác nhau. Do đó mỗi tác phẩm báo chí trên truyền hình phải đảm bảo sự logic của thông tin.

Chẳng hạn như với chuyên mục "Chuyện hôm nay", Đài PT&TH Vĩnh Long mở đầu bằng phóng sự ngắn nêu các vụ án đã diễn ra do Công an Vĩnh Long thụ lý trong thời gian qua, mức độ ảnh hưởng về sức khỏe, tâm lý, tình cảm, sinh hoạt hàng ngày, từ đó người dẫn chuyện bắt đầu trò chuyện với một chuyên gia tâm lý học và một cán bộ công an cao cấp để tìm hiểu và cung cấp những thông tin chính xác, khoa học nhất về vấn đề PCBLGD nói chung, xâm hại trẻ em, đặc biệt là vấn nạn xâm hại tình dục trẻ em, mà đối tượng là người thân trong gia đình. Có thể nói, đây là thể loại phù hợp trong truyền thông về pháp luật bởi nó chứa đựng nội dung thông tin và số liệu minh chứng sinh động thu hút sự quan tâm của khán giả. Người dẫn chương trình có đầu tư, tìm hiểu những kiến thức về nạn xâm hại tình dục ở trẻ em đã cùng các chuyên gia phân tích những tình tiết, dẫn chứng vụ án và nêu những hình thức, khung hình phạt... để từ đó cung cấp kiến thức pháp luật, thuyết phục, giáo dục, cùng hành động PCBLGD.

Thứ ba, các nội dung thông tin được nhìn nhận một cách toàn diện trên nhiều khía cạnh từ chính trị đến văn hóa - xã hội, từ vấn đề của gia đình, tình yêu, lối sống cho tới những thông tin liên quan tới pháp luật, từ những chia sẻ của bạn đọc tới vấn đề mang tính khoa học, sức khỏe... và thể hiện thông qua việc sử dụng các thể loại báo chí truyền hình khác nhau nhưng trong đó tác phẩm thuộc thể loại thông tấn (tin, phỏng vấn, điều tra, phóng sự) chiếm phần lớn. Kết quả này phần nào phản ánh rằng các đài chủ yếu

chú trọng tính chất nóng hổi và mức độ nghiêm trọng ở bề nổi của sự việc, mô tả hết sức vắn tắt các tình tiết diễn biến của sự việc theo những mô thức mang tính khuôn mẫu của thể loại tin.

Thứ tư, việc thông tin về mảng pháp luật PCBLGD chú trọng đến các hành vi vi phạm luật, các biểu hiện BLGD, các nguyên nhân cơ bản của hành vi BLGD, khung hình phạt cơ bản trong Luật... nhờ đó tạo nên những hiệu quả nhất định trong nhận thức, tư tưởng, ý thức và hành động về vấn đề PCBLGD, bảo vệ những đối tượng yếu thế trong xã hội tuy chưa thật đầy đủ.

2. Những vấn đề còn tồn tại trong truyền thông pháp luật về phòng, chống bạo lực gia đình ở các Đài Phát thanh và Truyền hình khu vực Tây Nam Bộ hiện nay

Một là, nội dung thông tin chưa mang tính chiều sâu. Thông tin về pháp luật nhiều nhưng các tin đa phần mang ý nghĩa thông báo các sự kiện đơn thuần và ít có tính bình luận, phân biện. Kết quả phân tích định lượng cho thấy trong số các tin tức thời sự được phát sóng thì đa phần là tin hội nghị, rất ít có những tin, bài được phóng viên khai thác khi đi tìm hiểu thực tế tại các địa phương hay tổng hợp nguồn thông tin có sẵn liên quan đến vấn đề tuyên truyền PCBLGD từ các ngành chức năng có liên quan. Rõ ràng, đây là một hạn chế cần khắc phục vì nội dung tin bài đầu có liên quan đến vấn đề luật nhưng chọn lọc nội dung sao cho sắc cũng như có thông tin nén và mở rộng vấn đề, định hướng hành vi là trách nhiệm của việc tuyên truyền và cũng là trách nhiệm của một cơ quan tuyên truyền hiệu quả.

Hai là, thông tin về các hình thức BLGD chưa đầy đủ, chỉ tập trung chủ yếu ở hình thức bạo lực thể chất, điều này có thể là do hành vi bạo lực thể chất dễ bị phát hiện hơn các hành vi bạo lực khác và được quan niệm là hành vi vi phạm pháp luật do gây tổn hại đến thân thể của người khác. Các hành vi bạo lực thể chất được nhắc đến nhiều nhất là đánh/dập/dẫm/dá (54 tin, bài), thứ 2 là giết chết (25 tin, bài), tiếp đến là sử dụng vũ lực/dùng vật đánh (14 bài), những hành vi khác như tát/bạt tai/xô ngã hay bóp cổ có số lượng bài viết không đáng kể. Điểm đáng lưu ý là hành vi phạm tội giết người được đăng tải nhiều thứ hai trong số biểu hiện của sự ngược đãi về thân thể. Nhưng chỉ có chưa tới 1/5 số bài viết (19,2%) xác định rõ đó là BLGD.

Việc đưa tin nhanh chóng, kịp thời về các vụ án là hết sức cần thiết nhưng số lượng các bài viết nhằm xâu chuỗi các sự kiện hoặc viết theo hình thức đăng tải là phóng sự chiếm tỷ lệ thấp. Cách viết như vậy khiến

công chúng chỉ biết được thông tin ở thời điểm xảy ra sự việc mà chưa thấy được tiến trình của người bị bạo lực ra sao.

Những hành vi như bạo lực tình dục, bạo lực về kinh tế, về mặt tinh thần, bạo lực về mặt xã hội được xem là tế nhị, kín đáo khó chia sẻ thậm chí nhiều chị em bị bạo lực tình dục mà không biết bởi sự kín đáo này. Hơn nữa, các Đài cũng lảng tránh bình luận về vấn đề này bởi sự nhạy cảm và sự khó truyền tải nội hàm của sự việc, do đó tỷ lệ hành vi bạo lực tình dục đăng tải trên đài hầu như không xuất hiện.

Ba là, thiếu tính đa dạng thể loại và khả năng tương tác của thông tin còn thấp, thể loại xuất hiện duy nhất và là chủ lực của đề tài PCBLGD là tin văn. Kết quả này cho thấy để phản ánh những thông tin nhanh về các vụ việc BLGD bắt buộc các nhà báo chọn các tác phẩm thông tấn là tin như sự lựa chọn phù hợp và hiệu quả. Hơn nữa, cũng do đặc thù của bản tin thời sự của các Đài thời lượng có hạn (20 - 25 phút), nên thể loại tin được các đài thuộc mẫu khảo sát sử dụng nhiều nhất.

Khả năng tương tác còn yếu, những yêu cầu tương tác tích cực cần được đảm bảo như: lựa chọn hình thức tuyên truyền, phỏng vấn người được tuyên truyền, lấy ý kiến kiến nghị của người được tuyên truyền để làm cơ sở cho việc tuyên truyền tiếp theo... còn bỏ ngỏ.

Bốn là, hình ảnh minh họa còn sơ sài, thiếu sự sáng tạo. Ít hình ảnh, hình ảnh chưa sống động, chưa bắt mắt hay chưa minh họa sắc nét cho thông điệp tuyên truyền, hình ảnh có phần lặp lại và chưa kích thích thị giác của người xem... là những điểm dễ nhận thấy trong các chương trình được khảo sát. Một số tin bài đã phát sóng trên các Đài PT&TH mà tác giả khảo sát chỉ đăng tải những thông tin liên quan tới pháp luật PCBLGD thông qua các vụ án cụ thể. Còn với những thông tin có đề cập tới BLGD khác thì đề cập có phần chung chung, đại khái. Về hình ảnh, nhìn chung là hình hội nghị, họp hội, có tính chất lặp lại trong các bản tin dẫn đến khối lượng thông tin truyền tải nghèo nàn, thiếu sinh động, không hấp dẫn người xem... Ngoài ra, trong một số trường hợp, những việc thiếu đi những hành ảnh thực tế khiến độ tin cậy và sức thuyết phục bị giảm sút.

Cụ thể như ở các chương trình Vì tuổi thơ và Chính sách pháp luật của Đài PT&TH Tiền Giang. Mặc dù đã có những cố gắng khi đăng tải các hình ảnh về các đối tượng yếu thế thường bị BLGD (phụ nữ và trẻ em), song hiệu quả chưa cao do hình ảnh minh họa thiếu sắc nét, có phần lặp lại và chưa kích thích được thị giác của người xem...

Việc lồng ghép các bài phỏng vấn có được thực hiện, song thời lượng quá dài, nội dung dàn trải nên việc có mang lại hiệu quả cao hay không là

một câu hỏi khó trả lời. Mặt khác, hình ảnh tuyên truyền cho thấy còn nghèo nàn, sơ sài, chưa được đầu tư chín chu, khó tạo ra cảm xúc và định hướng thái độ người xem. Thêm vào đó, những yếu tố về mặt kỹ thuật như khuôn hình quay không chuẩn, không tuân thủ quy tắc 1/3 của việc quay hình, tầm nhìn của người phát biểu còn hạn hẹp hơn nhiều so với khung hình ngoài sau lưng của người nói... cũng làm sức ảnh hưởng hay sự tác động của hình thức nhằm chuyển tải nội dung tuyên truyền còn hạn chế là điều cần phải đề cập đến.

Năm là, tính định hướng thông tin tuyên truyền còn hạn chế. Việc phân tích kế hoạch và phương hướng hoạt động cũng như một số văn bản có liên quan của 3 Đài PT&TH thuộc mẫu khảo sát cho thấy chỉ có phần tuyên truyền phổ biến giáo dục pháp luật chứ chưa được đề cập vấn đề PCBLGD một cách cụ thể và chi tiết.

Các chuyên mục định kỳ, dù đã cơ cấu chương trình và có kế hoạch phát sóng hàng tuần, tháng, quý, nhưng nội dung tuyên truyền vẫn còn lặp lại mà chưa được triển khai thành những "lát cắt" chuyên biệt hay "cây nội dung" sao cho bao quát và chuyên sâu theo vòng xoáy của kỹ thuật tuyên truyền. Các phóng viên được phân công phụ trách việc tuyên truyền PCBLGD, dù được đào tạo khá bài bản và chuyên sâu, song đa phần các phóng sự cũng như các hình thức sản phẩm khác mà họ thực hiện dựa vào nguồn tư liệu là báo cáo hoặc khai thác dữ liệu, số liệu trên mạng. Mặt khác, người phóng viên biên tập đã thực hiện được chức năng hướng dẫn, định hướng cho công chúng trong việc nhận thức hành vi sai, song chưa đề cập đến sai ở mức độ nào, làm thế nào cho đúng, đúng ở nhiều mức độ... cũng là những hạn chế về mặt triển khai nội dung tuyên truyền về PCBLGD mà nghiên cứu này phát hiện trong quá trình khảo sát các dữ liệu thu thập được trong phạm vi nghiên cứu. Nói cách khác, tính định hướng của thông tin tuyên truyền chưa được đảm bảo trong quá trình tuyên truyền về PCBLGD. Thêm nữa, theo kế hoạch và phương hướng hoạt động của Ban Vì sự tiến bộ phụ nữ các tỉnh (Tiền Giang, Vĩnh Long, Kiên Giang) phải thực hiện truyền thông đảm bảo bình đẳng giới, truyền thông PCBLGD nhưng trên thực tế các Đài PT&TH không xây dựng kế hoạch chi tiết cho hoạt động trên.

Những phân tích trên cho thấy một số hạn chế khiến truyền hình các đài địa phương không thu hút được sự quan tâm của khán thính giả, đặc biệt là tuyên truyền về pháp luật nói chung và tuyên truyền PCBLGD nói riêng - một mảng luôn được coi là khó, khô cứng trong quá trình truyền thông. Nói khác đi, hạn chế về hình thức và nội dung tuyên truyền có sự tác động lẫn nhau làm quá trình tuyên truyền pháp luật về PCBLGD vấp phải những rào

cần nhất định. Đây là những nguyên nhân cần được xem xét nếu muốn nâng cao hiệu quả việc tuyên truyền Luật PCBLGD trên các Đài PT&TH trong thực tiễn hiện nay.

3. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động truyền thông pháp luật về phòng chống bạo lực gia đình của các Đài Phát thanh và Truyền hình khu vực Tây Nam Bộ trong thời gian tới

- *Cần tăng cường sản xuất đa dạng các thể loại tuyên truyền và tính tương tác của thông tin.* Theo kết quả khảo sát, có trên 65% nhà báo đề nghị sản xuất thêm nhiều chương trình kết hợp xây dựng khung chương trình phù hợp (75%) và đa dạng thể loại tuyên truyền (70%). Việc đa dạng các hình thức thể hiện thông qua việc sử dụng nhiều thể loại khác nhau trên truyền hình sẽ giúp cho công chúng dễ tiếp nhận thông tin hơn so với việc sử dụng 1 hoặc 2 thể loại. Do đó, ngoài việc sử dụng thể loại tin và phóng sự, các đài truyền hình cần nghiên cứu đưa vào sản xuất và phát sóng các thể loại khác như: Tổ chức các hội thi tìm hiểu kiến thức về PCBLGD, xem đây là gameshow tạo hứng khởi cho người tham gia, nhằm sự lan toả trong cộng đồng; "Sân khấu hoá" bằng những vở kịch ngắn, dựa trên những tình huống có thật hoặc hư cấu; phỏng vấn; tọa đàm; câu chuyện truyền hình;... có nội dung liên quan tới tuyên truyền pháp luật về PCBLGD để tuyên truyền pháp luật về PCBLGD.

Cũng nên lồng ghép đưa nội dung tuyên truyền về PCBLGD vào chương trình thiếu nhi, tạp chí thanh niên... để tuyên truyền cho đối tượng sinh viên, học sinh, giúp các em hình thành thói quen khi còn trên ghế nhà trường về việc lên án các hành vi BLGD.

- *Cần phát huy vai trò nhà báo công dân* (sử dụng clip, hình ảnh, tin bài cộng tác từ bạn xem đài) được quan tâm nhiều nhất (tỉ lệ 78%). Đây là cơ sở cần chú ý để tiến hành xây dựng các biện pháp nâng cao hiệu quả truyền thông pháp luật về PCBLGD. Cần đặc biệt chú ý tới sự xuất hiện, tiếng nói, quan điểm đề xuất của các tầng lớp nhân dân trong các sản phẩm truyền truyền. Đó vừa phát huy dân chủ và để thu hút sự quan tâm của công chúng bởi vì họ có sự đồng cảm, cùng suy nghĩ của những người cùng địa vị, hoàn cảnh, họ được nói lên tiếng nói, chia sẻ thông tin, đề đạt nguyện vọng cũng như đưa ra giải pháp PCBLGD.

Xu thế tương tác giữa khán giả với các chương trình giải trí truyền hình ngày nay là phổ biến, do đó cần tính đến việc tương tác giữa khán giả với các bản tin thời sự. Nhiều Đài PT&TH đã sử dụng các đoạn phim video ngắn (video clip) của khán giả quay, có bình luận đánh giá... rồi biên tập, nâng dần chất lượng thông tin.

Cần tăng cường đưa tiếng nói của người trong cuộc, người chứng kiến, người nhìn nhận đánh giá... vào trong sản phẩm truyền thông của nhà báo. Nếu lời bình được phóng viên viết ra và phần nào thể hiện ý chủ quan thì những trích dẫn phỏng vấn, phát biểu tạo cho câu chuyện chân thật khách quan hơn. Việc lựa chọn nhân vật phỏng vấn của nhà báo cũng là một vấn đề quan trọng, bởi một sự kiện diễn ra mỗi người có một cách nhìn và góc độ nhận xét đánh giá. Đặc biệt là mời diễn giả phát biểu đề khẳng định tính đúng đắn của vấn đề, khẳng định sự chân thật, rõ ràng và nghiêm minh của pháp luật.

- *Cần thiết lập hộp thư truyền hình, đường dây nóng* để được cung cấp thông tin chung trong đó có thông tin về BLGD cũng như ghi nhận ý kiến phản hồi của khán giả về truyền thông pháp luật về PCBLGD. Trong xu thế phát triển của khoa học công nghệ và trình độ của dân chúng được nâng lên, nhà báo công dân được phát huy, nhiều thông tin trên báo chí được người dân cung cấp thông tin, hình ảnh kịp thời, nhanh nhạy...

Cũng đồng tình với quan điểm này, một nhà báo kiến nghị: *"Cần tăng cường tuyên truyền bằng hình thức tiểu phẩm; Kết hợp với Hội Phụ nữ, Đoàn Thanh niên các cấp để có thông tin về những trường hợp bạo lực gia đình; Cung cấp đường dây nóng để nhận thông tin về bạo lực gia đình"*

- *Cần nâng cao kiến thức pháp luật, chuyên môn nghiệp vụ chuyên sâu cho đội ngũ những người làm công tác truyền thông pháp luật phòng chống bạo lực gia đình.* Tạo điều kiện, tập huấn để phóng viên có phương tiện hoạt động nghiệp vụ nhanh, kỹ năng nắm bắt thông tin, bởi vì BLGD diễn ra nhanh nên cần tác nghiệp nhanh để có những hình ảnh "đáng giá". Kết quả khảo sát 50 nhà báo đang làm công tác biên tập, phóng viên, kỹ thuật viên, quay phim của 03 Đài PT&TH Kiên Giang, Vĩnh Long và Tiền Giang thì 84% đều cho rằng cần tập huấn về kiến thức cũng như được trang bị kỹ năng truyền thông về BLGD. Cần trang bị kiến thức về BLGD cho đội ngũ làm báo để họ có những bài viết phản biện chính sách, biết tạo ra và định hướng dư luận xã hội về PCBLGD, tạo nên những sức mạnh cổ vũ cộng đồng tham gia phòng, chống và ứng phó PCBLGD. Điều này cũng được khẳng định trong số liệu khảo sát: 49% nhà báo cho biết rất cần trang bị kỹ năng về: phát hiện, tiếp cận và khai thác thông tin, kỹ năng lồng ghép BLGD với các lĩnh vực khác, kỹ năng xử chuỗi các vấn đề, tránh rủi ro khi tác nghiệp và theo dõi phản hồi của công chúng.

- *Cần xây dựng khung chương trình với giờ phát sóng phù hợp.* Bố trí khung giờ phát sóng phù hợp để có nhiều người tiếp cận được các chương trình truyền thông pháp luật về PCBLGD cũng là yêu cầu cần được đầu tư, đáp ứng.

- *Cần quan tâm đến việc liên kết, sản xuất, phát sóng chương trình.* Hiện nay các Đài PT&TH nói chung, khu vực Tây Nam Bộ đa số là tự chủ toàn phần (8/13 đài) hoặc tự chủ một phần kinh phí (5/13 đài), xã hội hóa việc sản xuất phát sóng chương trình vừa góp phần tăng nguồn thu cho Đài vừa đẩy mạnh khả năng phối hợp trong việc xây dựng kế hoạch và thực hiện thông tư về PCBLGD. Cụ thể, Đài PT&TH Vĩnh Long đã xã hội hóa trên 70% chuyên đề chuyên mục nên trong hoạt động truyền thông được sự hỗ trợ của các ngành chuyên môn, các diễn giả là các giáo sư, tiến sĩ, chuyên gia... có nhiều kinh nghiệm, uy tín và sức hút tham gia. Đây là một yếu tố cũng cần đảm bảo và thực hiện một cách có trọng điểm, có đầu tư.

Không có Đài PT&TH nào sản xuất được 100% chương trình, ngay cả các Đài lớn trên thế giới. Đối với Đài PT&TH địa phương lại càng có nhiều lực cản, đặc biệt liên quan đến vấn đề tuyên truyền pháp luật nói chung và pháp luật về PCBLGD nói riêng. Các chương trình truyền hình đều có khung chương trình phát sóng, thời gian cố định phát sóng, đều bố trí “định kỳ khung” hàng ngày, nhưng lại chưa bố trí được “khung nội dung” theo khung chương trình đã có. Công chúng khán giả xem chương trình thời sự, họ đón nhận những thông tin mà họ quan tâm là ngẫu nhiên. Song nếu như định kỳ vào một ngày nhất định trong tuần (chẳng hạn đầu tuần hoặc cuối tuần), có một chương trình truyền thông pháp luật PCBLGD thông qua hình thức tiểu phẩm vui sẽ tạo một nếp theo dõi tích cực cho những người quan tâm. Vì vậy, các Đài PT&TH cần có sự liên kết, trao đổi, phối hợp sản xuất, phát sóng chương trình tuyên truyền pháp luật về PCBLGD để người dân có cái nhìn toàn diện, đầy đủ hơn về vấn đề PCBLGD trong vùng và cũng được học hỏi kinh nghiệm về kỹ năng PCBLGD.

- *Cần xây dựng cơ chế mời chuyên gia, đội ngũ cộng tác viên tham gia quá trình truyền thông.* Đây là diễn đàn để kết nối công chúng - nhà báo - nhà khoa học - nhà quản lý trao đổi về vấn đề PCBLGD nếu bàn thờ “cây ý tưởng” được phát triển từ đầu, dài hạn và có chuyên sâu.

Đài phải xây dựng được đội ngũ cộng tác viên là các chuyên gia pháp lý, chuyên gia tâm lý... để họ tham gia vào chương trình PCBLGD một cách tích cực. Thực tiễn cho thấy, nhờ đội ngũ chuyên gia đóng góp ý kiến việc xây dựng chương trình, nội dung thông tin và tư vấn kiến thức pháp luật, kiến thức tâm lý, giáo dục, hiệu quả truyền thông đạt kết quả cao.

Nên quan tâm đầu tư nhiều hơn khi sử dụng ngôn ngữ hình ảnh và âm thanh trong các tác phẩm tuyên truyền pháp luật cụ thể là tuyên truyền Luật PCBLGD. Cụ thể, cần làm cho người xem truyền hình tiếp cận sự kiện bằng cả thị giác và thính giác bởi các hình ảnh trong phóng sự, các hình ảnh minh họa, ngôn ngữ đa dạng đầy cảm xúc nhưng cũng cần chặt chẽ,

mang tính định hướng. Trong các tác phẩm tuyên truyền Luật PCBLGD cần nghiên cứu để sử dụng kỹ thuật show card hay thẻ từ - tạm dịch gần tương tự như chạy chữ để gây hiệu ứng về thị giác để có thể nhận thức cụ thể và chính xác về các thông điệp cơ bản trong Luật PCBLGD cũng như những hành vi cần thực hiện (có thể là hành vi nên, không nên), các thông tin về định hướng cách ứng xử, cách xử lý tình huống cụ thể, các thông tin đường dây nóng, các biểu tượng khẳng định hiểu sai, hành vi sai, thái độ không phù hợp...

Chương trình các Đài PT&TH truyền thông pháp luật PCBLGD bao gồm những thể loại: bản tin thời sự, chuyên mục, chuyên đề... được thể hiện cụ thể trong khung chương trình của từng Đài. Các tin, bài phóng sự về BLGD được khắc họa khá đa dạng với các hình thức, khuôn mẫu bạo lực được nhắc đến khi truyền thông PCBLGD trên các Đài. Tuy vậy, nội dung tuyên truyền còn chưa phong phú; thể loại truyền thông cũng thiên về hướng tin và chưa đa dạng ở các lĩnh vực. Hình thức thể hiện trên bình diện ngôn từ còn thiếu tính phù hợp và gây hiệu ứng; hình ảnh minh họa còn sơ sài và chưa gây ấn tượng do thiếu đầu tư, chọn lọc. Các Đài chỉ tập trung vào hình thức bạo lực dễ thấy - bạo lực về mặt thể chất. Các thông tin đã chuyển tải thường khô cứng, chỉ nêu những vấn đề đã xảy ra.

Các Đài PT&TH cần đa dạng hóa về hình thức thể hiện tuyên truyền pháp luật PCBLGD trên truyền hình theo quan điểm tuyên truyền chủ động, tương tác; Tiếp tục tổ chức các lớp tập huấn nhằm nâng cao kiến thức pháp luật, chuyên môn nghiệp vụ chuyên sâu cho đội ngũ những người làm công tác truyền thông pháp luật PCBLGD; Tiếp tục sản xuất và nâng cao chất lượng các chương trình tăng cường truyền thông về PCBLGD.■

Chú thích

⁽¹⁾ http://congan.com.vn/tin-chinh/chinh-tri-thoi-su/vai-tro-lanh-dao-cua-ang-doi-voi-cong-tac-bao-chi-va-truyen-thong-trong-tinh-hinh-moi_40634.html.

⁽²⁾ Quốc hội (2016), *Luật Báo chí năm 2016*. Hà Nội.

⁽³⁾ Thể loại tin (tin văn, tin bình, tin dự báo, tin tổng hợp, tin ảnh, tin tường thuật, tin công báo, chìm tin, ảnh tin) trong nghiên cứu này được hiểu là mới, ngắn gọn, súc tích, nhanh chóng và có ý nghĩa chính trị xã hội nhất định.

Chuyên đề, chuyên mục là một sản phẩm hoàn chỉnh có nhạc hiệu riêng biệt, được mở đầu bằng lời giới thiệu, kết thúc bằng lời chào tạm biệt, có thời lượng

nhất định, nội dung đi vào chiều sâu một vấn đề, một lĩnh vực nào đó... được bố trí, sắp xếp lịch phát sóng hợp lý đáp ứng yêu cầu tuyên truyền của cơ quan.

Phóng sự là thông tin cụ thể và sinh động về con người, sự việc có thật có ý nghĩa xã hội thông qua cái tôi - tác giả và bút pháp linh hoạt: miêu tả, tường thuật kết hợp với nghị luận bằng phương tiện kỹ thuật truyền hình.

Phòng vấn đề cập đến sự kiện, vấn đề thời sự nóng hổi, bức xúc trong dư luận xã hội, trong đó nhà báo là người chủ động nêu câu hỏi trực tiếp một hoặc nhóm người nhằm khai thác thông tin giải thích, giải đáp sự kiện, vấn đề thời sự đang diễn ra phục vụ cho yêu cầu và mục đích tuyên truyền.

Tài liệu trích dẫn

http://congan.com.vn/tin-chinh/chinh-tri-thoi-su/vai-tro-lanh-dao-cua-ang-doi-voi-cong-tac-bao-chi-va-truyen-thong-trong-tinh-hinh-moi_40634.html.

Quốc hội. 2016. *Luật Báo chí năm 2016*. Hà Nội.